

DIVERSITATEA BIOLOGICĂ NATURALĂ ȘI REȚEAUA ECOLOGICĂ A MOLDOVEI ÎN CONTEXT INTERNAȚIONAL

Chișinău, 2009

**Diversitatea biologică naturală
și rețeaua ecologică a Moldovei
în context internațional**

Chișinău 2009

Ediția este realizată în cadrul proiectului «Crearea Rețelei Ecologice Naționale a Moldovei ca parte a Rețelei Ecologice Paneuropene, cu accentul pe colaborarea transfrontalieră» cu suportul financiar al Guvernului Norvegiei și în coordonare cu Ministerul Mediului Republicii Moldova.

Natural biological diversity and ecological network of Moldova in the international context

This bi-language (in Romanian and Russian) edition provides with brief information about natural biodiversity values and planning of ecological network in Moldova in the international context, and about relevant international and national legislation. The brochure is prepared in frame of the project «Development of the National Ecological Network of Moldova as part of the Pan-European Ecological Network with the emphasis on trans-boundary cooperation» implementing by the BIOTICA Ecological Society, being supported by the Norwegian Government and co-agreed with the Ministry of Environment of the Republic of Moldova.

Autori: Andreev A., Josan L., Șabanova G., Ghendov V., Munteanu A., Postolachi V., Jurminschi S., Romanciuc A., Sîrodoev Gh., Șubernetkii I., Țurcanu V., Derjanschi V., Bondarenco A., Talmaci I.

Redactori: Andreev A., Josan L., Bondarenco A.

Traducere din limba rusă: Jura E.

Machetare computerizată: Bondarenco O.

Copertă: Riga Mihail

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Diversitatea biologică naturală și rețeaua ecologică a Moldovei în context internațional = Природное биологическое разнообразие и экологическая сеть Молдовы в международном контексте / aut.: Andreev A., Josan L., Șabanova G. [et al.]. – Ch.: “Elena – V.I.” SRL, 2009. – 35; 37 p.

Tit., text paral.: lb. rom., rusa. – Carte-valet (“перевертыш”). – Pag. paral. – Bibliogr.: p. 34, 36. – 400 ex.

ISBN 978-9975-106-49-8.

574(082)=135.1=161.1

La reproducerea fragmentelor din prezenta ediție indicarea sursei este obligatorie

© Societatea Ecologică «BIOTICA», 2009

ISBN 978-9975-106-49-8.

CUPRINS

Introducere	4
1. Cât de mare este diversitatea biologică în Moldova?	6
2. Rețeaua ecologică sau cum și de ce să păstrăm diversitatea biologică și peisajeră a Moldovei?	8
2.1. Ce este rețeaua ecologică?	8
2.2. Valoarea naturală și patrimoniul natural-istoric al rețelei ecologice	10
<i>Lumea animală și vegetală</i>	10
<i>Rețeaua ecologică, patrimoniul geologic și monumentele paleontologice</i> .	13
<i>Patrimoniul arheologic al Moldovei în contextul rețelei ecologice</i>	14
2.3. Crearea Rețelei Ecologice Naționale a Moldovei ca parte a Rețelei Ecologice Paneuropene, cu accentul pe colaborarea internațională	16
3. Baza legislativă internațională în domeniul conservării biodiversității și utilizării raționale a acestora	18
3.1. Convențiile internaționale în domeniul conservării diversității biologice	18
3.2. Procesul ministerial «Un mediu pentru Europa» și Strategia Paneuropeană privind diversitatea biologică și peisajeră	24
3.3. Instrumentele Uniunii Europene care pot fi aplicate în perspectivă în regiunea paneuropeană	27
4. Baza legislativă a Moldovei pentru crearea rețelei ecologice	30
Bibliografie	34

INTRODUCERE

Diversitatea biologică a lumii poate fi divizată în trei părți. În primul rând este ceea ce oferă nemijlocit oamenilor alimente și materie primă pentru producția de îmbrăcăminte și locuințe. Pe de o parte fără aceste lucruri nu putem trăi, iar pe altă parte ele existau din timpurile preistorice pe piață, având un anumit preț – o valoare economică. Se pot face multe dezbateri asupra corectitudinii evaluării costurilor acestora pe piață. Ca răspuns putem propune un simplu criteriu. Dacă profitul economic al gospodăriei îi permite acesteia să păstreze fertilitatea terenurilor arabile și productivitatea ecosistemelor acvatice, atunci costul este determinat corect, dar dacă nu – atunci piața nu funcționează corespunzător. În Moldova fertilitatea se reduce foarte rapid; iată de ce se pune întrebarea: ce întreprinde statul pentru a reglementa piața?

În al doilea rând, biodiversitatea oferă produse naturale pentru oameni și animale, și o parte importantă din materia primă necesară pentru producerea materialelor de construcție a locuințelor, și parțial, pentru producerea energiei sau a medicamentelor. Aceste produse și materiale la fel sunt prezente pe piață de mult timp. Dacă piața și autoritățile au stabilit corect prețurile pentru folosirea pășunilor și prețurile pentru produsele căpătate de la animalele crescute pe ele, atunci starea resurselor de pășune este stabilă. Din păcate, doar 5% din pășunile Moldovei posedă o valoare naturală înaltă, datorită faptului că sunt amplasate departe de localități sau în locuri puțin accesibile. Iată de ce autorităților locale le este mai comod să cedeze aceste terenuri, o parte din acestea fiind date pentru împădurire; de obicei pentru aceasta se folosește salcâmul alb - o specie străină, care are calități valoroase, dar este agresivă pentru pădurile naturale. În această parte a biodiversității sunt incluse și produsele de pădure. Atunci când piața evaluează aceste produse adecvat, rezervele nu se epuizează și nu degradează.

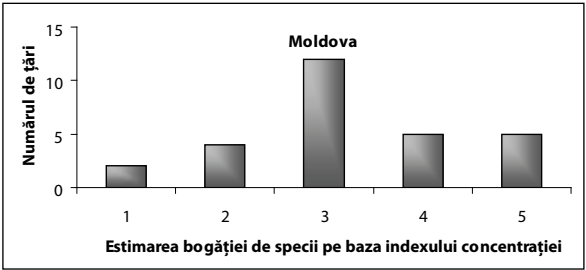
Grație pieței moderne de bioxid de carbon este posibil de obținut un beneficiu financiar. Anexa la Protocolul Kyoto conține lista țărilor care trebuie să reducă emisiile de bioxid de carbon. Totodată există țări ca Moldova care pot să-și vândă cotele de emisie dacă nu le folosește. Un component adițional îl reprezintă mecanismul de dezvoltare pură, pe care l-a folosit Moldova. Lărgind plantațiile forestiere în dependență de cantitatea bioxidului de carbon absorbit, ea poate să vândă cotele sale. Din păcate, deși în Moldova suprafețele ocupate de plantații forestiere cresc, structura acestora se înrăutățește. Tot mai multe suprafețe sunt ocupate de plantații de salcâm alb care se comportă agresiv în relație cu pădurile slăbite și care formează ecosisteme biologic sărace care mențin insuficient diversitatea biologică.

Această parte a biodiversității concomitent prelucrează bioxidul de carbon, depozitând rezerve de carbon în sol și în biomasă și eliminând oxigen în aer. Dar aceasta este și cea parte a biodiversității care reglează procesul de acumulare și evaporare a apei, la fel și a fluxului de aer la o anumită înălțime, împiedicând degradarea solului și poluarea apei. De acest fapt piața nu ține cont!

În al treilea rând, biodiversitatea – cea mai mare parte din ea – este importantă pentru păstrarea sistemelor ecologice și a vitalității biosferei, inclusiv și în procesul de evoluție. Această parte este prezentă pe piață într-o măsură foarte mică. Valoarea ei în general nu este estimată, îndeosebi, acolo, unde știința economică este subdezvoltată. Dar estimarea dată este inclusă în numărul de sarcini actuale – evaluarea și introducerea pe piață a serviciilor ecosistemice. Această parte a biodiversității are o valoare mare din punct de vedere al ecologiei, geneticii și a altor științe, și, de asemenea din motive de educație, cultură, estetică, medicină, precum și din motive sociale și recreaționale. În ultimii ani, Guvernul Moldovei a întreprins multe acțiuni pentru dezvoltarea turismului, dar puțin s-a făcut pentru păstrarea diversității biologice și peisajere și a resurselor sale turistice. Această parte a biodiversității mai permite științei să evalueze starea diversității biologice și viabilității ecosistemelor – în lume și în regiunile ei, în țări și în sectoarele administrative și geografice ale acestora.

1. CÂT DE MARE ESTE DIVERSITATEA BIOLOGICĂ ÎN MOLDOVA?

În literatura științifică și în documentele oficiale putem găsi informații despre ecosistemele de bază din țară, despre numărul evaluat de specii din diferite grupuri, despre câte specii se află pe cale de dispariție. Această informație este importantă, dar nu permite să estimăm dacă Moldova este bogată în comparație cu alte țări. Să încercăm să studiem acest fapt, utilizând metode moderne: dependența bogăției de specii de mărimea teritoriului, folosirea graficelor, transferul acestora în măsurări relative. Pentru aceasta examinăm desenele 1-2.

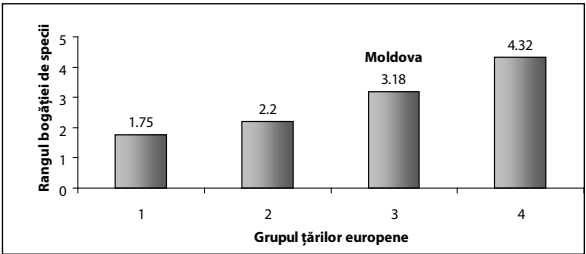

Desenul 1. Bogăția ornitofaunei: rangurile țărilor europene

Grupele de țări divizate on baza valorii indexului de concentrație a bogăției de specii

- 1 – Letonia, Lituania; 2 – Norvegia, Italia, Nederlanda, Anglia; 3 – Finlanda, Suedia, Polonia, Cehia, Elveția, Austria, Danemarca, Belgia, Ungaria, Germania, Spania, **Moldova**; 4 – Estonia, Ucraina, Portugalia, România, Slovacia; 5 – Franța, Slovenia, Bulgaria, Irlanda, Grecia.

Desenul 1 indică clar că Moldova se află în grupul mare de țări cu o bogăție considerabilă a faunei păsărilor. Și după celelalte componente principale ale faunei și florei Moldova se află în aceeași grupă.

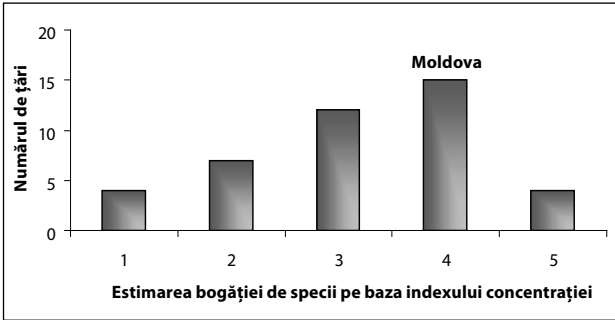

Desenul 2. Estimarea integrată a bogăției de specii
Grupele țărilor europene

- 1 – Finlanda, Letonia, Lituania, Suedia; 2 – Danemarca, Irlanda, Olanda, Norvegia, Estonia; 3 – Anglia, Belgia, Elveția, **Moldova**, Polonia, Ungaria, Austria, Cehia, Germania, Ucraina, Portugalia, România; 4 – Bulgaria, Grecia, Italia, Slovacia, Slovenia, Spania, Franța.

Desenul 2 indică în general, Moldova, deși nu cuprinde multe zone climaterice, precum nici regiuni muntoase, totuși face parte din grupul de țări cu valoare medie a biodiversității pentru Europa.

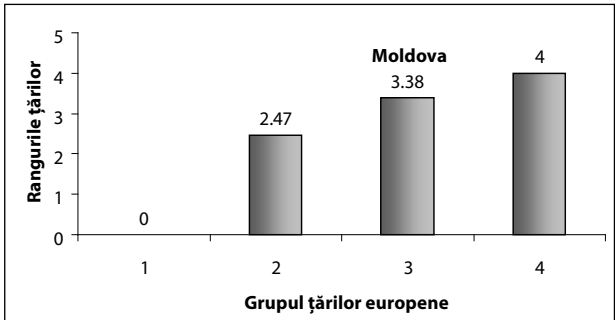
Se pot face încercări de a estima aportul Moldovei la conservarea celor mai vulnerabile specii în context internațional, la nivelul Europei (desenele 3 și 4).

Desenul 3. Bogăția faunei mamiferelor aflate în pericol global de dispariție: rangurile țărilor europene

Grupele de țări divizate on baza valorii indexului de concentrație a bogăției de specii

- 1 – Irlanda, Albania, Estonia, Danemarca; 2 – Belarusia, Luxemburg, Lituania, Finlanda, Letonia, Suedia, Norvegia; 3 – Elveția, Cehia, Croația, Anglia, Belgia, Bosnia-Herțegovina, Armenia, Olanda, Ungaria, Austria, Slovenia, Germania; 4 – Slovacia, Serbia, **Moldova**, Portugalia, Azerbaidjan, Macedonia, Italia, Grecia, Muntenegru, Polonia, Bulgaria, România, Georgia, Franța, Slovacia; 5 – Turcia, Israel, Spania, Rusia.

Desenul 4. Speciile aflate în pericol global de dispariție: indicatorii țărilor europene
Grupele țărilor europene

- 1 – 0; 2 – Irlanda, Danemarca, Luxemburg, Belarusia, Bosnia-Herțegovina, Estonia, Lituania, Norvegia, Suedia, Anglia, Georgia, Slovenia; 3 – Armenia, Austria, Belgia, Croația, Finlanda, Letonia, Nederlanda, Cehia, Italia, **Moldova**, Polonia, Portugalia, Turcia, Azerbaidjan, Elveția, Macedonia, Slovacia, Franța, Germania, Grecia, România, Serbia, Spania, Ucraina, Ungaria; 4 – Bulgaria, Muntenegru.

Este evident că aportul Moldovei este considerabil, iar în ceea ce ține de mamifere, Moldova a nimerit chiar in grupul țărilor mai bogate.

2. REȚEAUA ECOLOGICĂ SAU CUM ȘI DE CE SĂ PĂSTRĂM DIVERSITATEA BIOLOGICĂ ȘI PEISAJERĂ A MOLDOVEI?

2.1. Ce este rețeaua ecologică?

Definiția rețelei și a elementelor sale, care are importanță metodică și juridică, este dată de mai multe documente ale Strategiei paneuropene privind diversitatea biologică și peisajeră pentru păstrarea diversității biologice și peisajere (1998-2000), a Concepției (2001) și a Legii Moldovei cu privire la rețeaua ecologică (2007). Dar cele mai clare explicații sunt date la întrebarea «De ce?».

Coridoarele biologice (ecologice) – prezintă una din principalele deosebiri dintre noțiunea de «rețea ecologică» și noțiunea de «rețea de arii protejate», deoarece rețeaua ecologică trebuie să fie din punct de vedere fizic unitară. Coridoarele sunt deosebit de importante pentru reglementarea scurgerii apelor de suprafață, pentru prevenirea spălării solului, precum și a îngrășămintelor minerale și a substanțelor folosite pentru protecția plantelor. Coridoarele sunt necesare pentru crearea unei microclime mai favorabile a câmpiilor și livezilor, mai ales pe fundalul secetelor dese și schimbărilor climaterice actuale din Moldova. În cea mai simplă variantă coridoarele sunt reprezentate de fâșii forestiere de protecție a câmpurilor și a apelor, de compoziție și structură corespunzătoare, ce permit viețuirea polenizatorilor, entomofagilor și organismelor de sol, care nu găsesc toate condițiile necesare pe câmp și în livezi. Din punct de vedere al conservării biodiversității la nivel de landșaft și regiune coridoarele trebuie să asigure migrațiunea multor specii de animale și plante, îndeosebi a populațiilor mici și izolate, care altfel sunt condamnate la degenerare genetică. O parte importantă a coridoarelor o constituie pășunile.

Printre coridoarele identificate (în general, în timpul elaborării Concepției Rețelei Ecologice Naționale) se evidențiază coridoare de importanță internațională, mai ales cel Nistrean și de Prut; încă unul este planificat de-a lungul hotarului de nord al Moldovei cu Ucraina și mici fragmente din acest coridor se preconizează a fi de-a lungul frontierei sudice. Sunt determinate de asemenea și 7 coridoare de importanță națională și 9 locale (o mică parte din coridoarele locale necesare). Aceste coridoare sunt incluse în planificarea de perspectivă a teritoriului Moldovei.

Zonele-nucleu ale rețelei ecologice trebuie să fie locurile principale de supraviețuire a speciilor și populațiilor de plante și animale și de păstrare a ceea ce se numește patrimoniu natural-istoric (de exemplu, monumente geologice,

paleontologice și arheologice). Astfel de teritorii naturale și semi-naturale pot fi strict protejate sau folosite în scopuri economice; principalul este administrarea acestora, care ar face posibilă îndeplinirea tuturor funcțiilor. Iar printre aceste funcții este acumularea și răspândirea de aici pe terenurile agricole a multor organisme folositoare.

Prin ce se deosebește zona-nucleu de «arie naturală protejată»? Pentru a desemna o zonă-nucleu trebuie să evaluăm cât mai obiectiv bogăția sa biologică, precum și alte valori, cum ar fi contribuția acesteia la păstrarea patrimoniului biologic și natural-istoric. De aceea astfel de teritorii sunt evaluate pe baza unor caracteristici speciale și se împart în zone-nucleu de importanță internațională, națională și locală a rețelei ecologice naționale, și zone-nucleu ale rețelei ecologice locale.

La elaborarea Concepției Rețelei Ecologice Naționale au fost evidențiate 62 de zone-nucleu ale rețelei ecologice naționale (7 – de nivel internațional, 8 – de nivel național, 47 – de nivel local). În anul 2009 sunt cunoscute deja 82 de zone-nucleu. Putem presupune că numărul acestora nu va întrece 100. Aceasta este insuficient pentru a păstra tot ce este mai valoros în cele 12 raioane naturale ale Moldovei, care includ 74 regiuni peisajere și 4 regiuni biogeografice.

Această deficiență trebuie completată de zonele-nucleu ale sectoarelor locale ale rețelei ecologice naționale. Cel puțin o parte din ele pot fi determinate în baza caracteristicilor teritoriilor agricole de valoare naturală înaltă. Ce reprezintă acestea? Puteți găsi definiția și concepția, elaborate pentru țările Europei de Est, Caucasului și Asiei Centrale (<http://www.biotica-moldova.org/library/HNVFVision%20rus.pdf>), și rezultatele primului studiu în Moldova (2007). Pe scurt, acestea sunt teritorii cu biodiversitate mare (uneori foarte mare), care s-au păstrat printre terenurile agrare, sau care s-au format în rezultatul transformării agricole a landșaftului natural (de exemplu sectoare înmlăștinite secundar, rezultatele terasării și altele). În conformitate cu documentele internaționale astfel de teritorii trebuie să fie conservate, iar în Uniunea Europeană sunt directive care susțin fermierii care posedă astfel de sectoare.

Zonele de reconstrucție ecologică sunt un tip important de elemente ale rețelei ecologice în condițiile țării unde landșafturile naturale sunt puternic modificate, în comparație cu aproape toate țările din Europa. Astfel, multe pășuni și fâșii forestiere necesită a fi reconstruite, mai ales în cadrul coridoarelor biologice, multe fâșii forestiere trebuie create pentru îmbunătățirea mediului agro-ecologic și atenuarea consecințelor schimbării climei. Reconstrucția este necesară și în multe zone-nucleu și zone-tampon.

Zonele-tampon de obicei sunt planificate pentru protecția zonelor strict ocrotite în ariile protejate și zonele-nucleu. Uneori ele sunt desemnate pentru efectua-

rea reconstrucției ecologice. Printre zonele-nucleu ele sunt în general evidențiate acum în rezervațiile științifice și în limitele zonelor umede de importanță internațională, de exemplu în zonele Ramsar «Nistru de Jos» (nr. 1314 în lista convenției) și «Unguri-Holoșnița» (nr. 1500). Zonarea cu desemnarea zonelor-tampon este necesară pentru majoritatea zonelor-nucleu.

Altă variantă sunt zonele tampon geosistemice. Acestea sunt plantații forestiere și terenuri ierboase (în special pășuni) destul de mari, care sunt importante pentru conservarea biodiversității. În particular, printre ele sunt arii protejate, care nu corespund cerințelor puse pentru zonele-nucleu. Una din principalele lor funcții din punct de vedere al ecologiei este păstrarea echilibrului ecologic în țară și regiunile ei: conservarea solului și umidității, acumularea carbonului și eliberarea oxigenului. De regulă, aceste zone au o mare importanță economică și recreativă.

Conform concepțiilor contemporane toate elementele rețelei ecologice oferă oamenilor servicii ecosistemice, care pot și trebuie să fie evaluate nu doar descriptiv, din punct de vedere al strategiei economice, fiscale și sociale, dar și economic. Evaluarea economică adecvată a acestora trebuie să includă aspectele legate de biodiversitate în sistemul economic global și național.

2.2. Valoarea naturală și patrimoniul natural-istoric al rețelei ecologice

Lumea animală și vegetală

Vegetația

În Moldova încă mai sunt prezente multe locuri cu specii valoroase de plante și comunități de plante, de exemplu cum ar fi rezervația silvică «Rosșeni» la nordul Moldovei cu dumbrăvi unice de mesteacăn, unde dintre numărul total de 200 specii 29 sunt rare. În defileul pitoresc a r. Racovăț (rezervația «La Castel») sunt cca. 400 de specii, dintre care 9 sunt incluse în Cartea Roșie a Moldovei, iar cele mai rare *Melittis melissophyllum* și *Sesleria heuffleriana* – cresc numai aici.

În rezervația științifică «Plaiul Fagului», în partea centrală a Moldovei, s-au păstrat păduri autohtone unice de fag, iar flora bogată (947 de specii) cuprinde cca. 80 de specii rare, dintre care perișorul (*Pyrola minor*), pana-zburătorului (*Lunaria rediviva*), colțisorul-cu-cinci-frunze (*Dentaria quinquefolia*) se întâlnesc numai aici.

Sunt unice și silvostepile de gârneț (asemănătoare sunt în Crimeea și în Caucazul de Nord) unde se dezvoltă specii mediteraneene și balcanice. Datorită po-

liticii sectorului silvic gârnețele s-au păstrat doar ca fragmente în zonele-nucleu «Gârbovăț» și «Copanca-Leuntea».

«Vrănești» este unicul sector din Moldova unde s-au mai păstrat comunități ale stepei Bălților (8 ha). În rezervația «Bugeac» la sud sunt prezente comunități interesante de stepă veritabilă cu graminee – amestec de ierburi cu participarea năgarei ucrainene și cea Lessing (*S. ucrainica*, *S. lessingiana*); aici se dezvoltă cea mai numeroasă (din cele trei cunoscute în Moldova) populație de brândușa Fomin (*Colchicum fominii*).

Nevertebratele

Printre insectele Moldovei sunt 12 din Listele Directivei UE privind habitatele și fauna și flora sălbatică, inclusiv 7 aflate în pericol la nivel global (Lista Uniunii Internaționale pentru Protecția Naturii IUCN-2009). În raport cu insectele rare și pe cale de dispariție o valoare incontestabilă o au un șir de zone-nucleu de-a lungul Nistrului în zonele Ramsar «Unguri-Holoșnița» (de exemplu aici se întâlnește Croitorul stejarului *Cerambyx cerdo*) și «Nistrul de Jos» (calul de stepă *Saga pedo*). Pe sectoarele de stepă ale rezervației «Bugeac» viețuiește o specie foarte rară – sevcuicul (*Onconotus servillei*) – un indicator al habitatelor de stepă. «Nistrul de Jos» este un loc remarcabil în spațiul paneuropean de concentrație a speciilor de libelule. Dintre acestea cele mai rare specii sunt *Coenagrion mercuriale* (se întâlnește în «Rosșeni», «Caraușeni», «Lunca Talmază» și lacul de acumulare Cuciurgan) și *Aeschna viridis*. Dintre alte nevertebrate este puțin numeroasă lipitoarea medicinală *Hirudo medicinalis*. Toate aceste specii sunt incluse în Lista IUCN-2009. Molusca *Theodoxus transversalis* face parte din puținele animale acvatice din Moldova incluse în Directiva menționată mai sus. În Cartea Roșie a țării sunt incluse 34 de specii, iar în lista operațională – 127. Dintre zonele-nucleu unde viețuiesc cele mai numeroase specii rare de insecte pot fi menționate rezervațiile (preponderent silvice) «Plaiul Fagului» (53 specii), «Codrii-Tigheci» (46), «Țigănești» (45). Pe parcursul a 50 de ani de cercetări în rezervația științifică «Codrii» au fost identificate 70 de specii rare, dar este dificil de evaluat care dintre acestea mai sunt prezente acolo, deoarece în ultimii 15-17 ani condițiile s-au înrăutățit considerabil datorită activității economice intensive.

Pe lângă câteva zone umede care cuprind de obicei o serie de bazine acvatice, cea mai interesantă faună acvatică este în Rosșeni și Caraușeni și în trei pârâie cu apă cristalină cu ape carstice în zonele-nucleu «Calarașovca» și «Rudi-Arionești».

Herpetofauna

În prezent complexul herpetofaunistic din Republica Moldova este constituit din 27 specii, dintre care 10 specii de reptile și 9 specii de amfibieni trebuie să

fie strict protejate în conformitate cu Convenția de la Berna. Totodată, în unele zone bogăția de specii este foarte înaltă: 21 specii în «Rudi-Arionești» și «La 33 de vaduri», 20 – în «Calarașovca», câte 19 în «Poiana Curatură», Climăuți, Saharna și rezervația «Pădurea Domnească». În contextul rețelei ecologice putem menționa că în general majoritatea speciilor au tendință de reducere a numărului, iar populațiile sunt fragmentate. De exemplu este cunoscută o populație viabilă a șarpelui dungat *Elaphe quatuorlineata* în zona-nucleu «Cioburciu-Râscăeți» și o populație recent identificată, populând parțial rezervația naturală «Pădurea Domnească» și rezervația peisajeră «Suta de Movile», și care este probabil o rămășiță a faunei reptilelor din stepa Bălților. Un interes deosebit prezintă subspecia *Vipera ursini moldavica* descrisă pe baza exemplarelor colectate din Câmpia Prutului Mijlociu (Nilson G. and Andren C., 1993), probabil formate în spațiul dintre Carpați și Nistru.

Păsările

Păsările reprezintă cca. 60% din fauna vertebratelor Moldovei și numără 264 specii, ceea ce reprezintă circa 50% din ornitofauna Europei. Chiar dacă păsările au o mobilitate sporită, ele ca și alte animale sunt supuse impactului antropic, 39 de specii de păsări sunt rare pe teritoriul Moldovei și sunt incluse în Cartea Roșie. Cel mai numeros și cunoscut ordin de păsări este cel a Păsărilor (Passeriformes), acest ordin include în total 109 specii fiind reprezentate de ciocârlii, rândunele, codobaturi, sfrâncioc, granguri, mătăsari, grauri, ciori, silvii, pițigoii, vrăbii, cinteze și altele. Ele sunt cele mai răspândite specii. Speciile dispărute și cele mai vulnerabile sunt dintre răpitoarele de zi (Accipitriformes).

Moldova este traversată de două artere importante de migrare a păsărilor – Nistrea și de Prut. Pe lângă acestea prin sudul țării parțial trece un flux de migratori ce trece de-a lungul litoralului de nord al Mării Negre. O parte considerabilă de specii aflate pe cale de dispariție la nivel global și multe specii protejate de către Convenția de la Berna și Bonn apar în Moldova în timpul migrării. Cele mai multe specii de păsări în Moldova se întâlnesc în astfel de zone-nucleu cum ar fi «Prutul de Jos» (178 specii), «Pădurea Domnească» (173), «Iagorlâc» (158) și «Lunca Talmaza» (188 specii). Aceste arii sunt amplasate de-a lungul fluviilor Nistru și Prut și cele mai multe zone-nucleu se află anume în coridoarele biologice Prut și Nistru.

Mamiferele

În Moldova viețuiesc 73 de specii de mamifere, dintre care 52 sunt terestre. Printre ultimele, 7 specii sunt incluse în Cartea Roșie a Moldovei: popândăul *Spermophilus citellus*, jderul de pădure *Martes martes*, hermelina *Mustela erminea*, nurca europeană *Mustela lutreola*, dihorul de stepă *Mustela eversmanni*, vi-

dra *Lutra lutra*, pisica sălbatică *Felis sylvestris*. Cei mai rari reprezentanți ai mamiferelor terestre sunt: popândăul, populații mici ale lui întâlnindu-se pe malurile Nistrului și Răutului, jderul de pădure, care poate fi întâlnit în pădurile bătrâne, precum și nurca, care uneori poate fi văzută pe malurile Prutului și Nistrului.

Cele mai bogate în mamifere sunt rezervațiile științifice «Pădurea Domnească» (52 specii), «Plaiul Fagului» (46), «Codrii» (45), precum și zonele-nucleu «Prutul de Jos» (34) și «Lunca Talmaza» (50) din zonele Ramsar.

Un loc aparte îl ocupă lilieci, care cuprind 21 de specii și aproape toate sunt protejate de către legislația internațională. Pot fi menționate câteva locuri importante din acest punct de vedere. De exemplu acestea sunt galeriile din apropiere de satul Saharna, unde au fost identificate 10 specii de lilieci, dintre care liliacul cărn *Barbastella barbastellus* și liliacul de iaz *Myotis dasycneme*. În galeriile de lângă satul Cricova deja s-a propus demult crearea unei rezervații de lilieci «Țiganca», dar care încă nu a fost oficial instituită, unde viețuiesc 9 specii de lilieci, inclusiv liliacul cu urechi mari *Myotis bechsteinii*. Galeriile în apropiere de satul Băcioc sunt unele dintre cele mai mari subterane artificiale ale Moldovei – adăpost pentru 8 specii; aici pentru prima dată a fost înregistrat liliacul mare cu potcoavă *Rhinolophus ferrumequinum*. Este unică și pădurea din «Lunca Talmaza»; aici sunt toate condițiile necesare pentru 13 specii de lilieci (inclusiv liliacul de amurg gigant *Nyctalus lasiopterus* și liliacul de iaz), densitatea populației fiind mai înaltă decât în alte păduri ale Moldovei. În rezervația peisajeră «Cosăuți» au fost identificate chiar 14 specii de lilieci, inclusiv liliacul mare cu potcoavă și liliacul de iaz. Toate speciile menționate în text sunt incluse în Lista Roșie IUCN-2009!

Rețeaua ecologică, patrimoniul geologic și monumentele paleontologice

Pe teritoriul Moldovei există multe monumente geologice și geomorfologice, dintre care sunt și obiecte de importanță internațională. În primul rând acestea sunt cele mai complete secțiuni ale teraselor aluviale în Vâlcea Colcot, aflorimentele de la Etulia, Râpa Cișmichioi, aflorimentul de lângă Văleni, unde se poate urmări istoria landșafturilor naturale ale Europei de sud-est pe parcursul a mai multor zeci de mii de ani. Sunt binecunoscute locurile de amplasare a faunei printre rocile calcaroase ale substratului basarabean al complexului faunistic calfin (vârsta – 8 mln. ani), complexul geologic și paleontologic din bazinul r. Lopatnic (11 mln. ani); aici au fost găsite urme ale activității omului din epoca de piatră. Defileul Buzdugeni pe r. Bogda este cel mai adânc în Moldova, depunerile în el prezintă câteva etape de formare a sistemului muntos Carpați, iar aceasta înseamnă 15-20 mln. ani. Este necesar de menționat și landșafturile unice formate în rezultatul trecerii râurilor prin formațiunile calcaroase, având o vârstă de

mai mult de 12 mln ani: teritoriul rezervației «Pociumbeni», «Tețcani», «Fetești» în valea r. Prut, «Saharna», «Bugornea», «Hrușca» și «Naslavcea» în bazinul fl. Nistru. Sunt cunoscute la nivel mondial aflorimentele cretacice (cu vârsta mai mare de 140 mln ani) în râpa «Bechirov iar» și aflorimentele de gresie și granit din Cosăuți (cu vârsta mai mare de 650 mln ani) pe malul Nistrului.

Din numărul total de monumente paleontologice ale Moldovei multe sunt de importanță mondială. Printre cele mai valoroase și interesante pot fi menționate râpa dintre satele Etulia și Etulia Nouă, unde au fost găsite complexe de faună din epoca paleocenului, cu astfel de reprezentanți cum ar fi mastodontul *Anancus arvernensis*, elefanții primitivi – *Archidiskodon gromovi*, și *Eucladoceros sp.* În Taraclia, pe malul râului Ciaga au fost descoperite animale dispărute din fauna hiparionică a epocii miocenului: *Tetralophodon longirostris*, *Denotherium giganteum*, *Aceratherium incisivum*, *Tragocerus amaltheus*, *Machairodus schlosseri*, *Machairodus parvulus*, *M. aphanistus* var. *tarakliensis*. Este foarte interesantă și Râpa lui Albu din zona-nucleu «Cioburciu-Râscăeți» (zona Ramsar «Nistrul de Jos»), unde au fost descoperite specii ale faunei epocii meotice: *Machairodus schlosseri*, *Machairodus parvulus*, *M. aphanistus* var. *Tarakliensis*, *Hipparion cf. gromovae*, *H. cf. moldavicum*, *Simocyjn primigenius*, *Ddenotherium giganteum*.

Patrimoniul arheologic al Moldovei în contextul rețelei ecologice

Pe baza informațiilor disponibile este evident că densitatea monumentelor arheologice în Moldova e mult mai mare decât în țările vecine România și Ucraina și, în principiu, este comparabilă cu indicii Bulgariei. Mai mult, putem vorbi cu încredere că numărul monumentelor arheologice ale Moldovei în cea mai mare măsură e subapreciat. Patrimoniul arheologic al Moldovei se caracterizează atât prin indici cantitativi, care sunt mai înalți decât în unele țări europene vecine (ținând cont de suprafață), cât și prin indici calitativi, ceea ce e și mai important.

Epoca de paleolitic-mezolitic

În Moldova se evidențiază două zone de bază de concentrare a monumentelor din epoca de paleolitic – mezolitic. În primul rând, aceasta este lunca Prutului și afluenților săi pe sectorul Larga – Butești (în anumită măsură și până la Ungheni) și, lunca Răutului pe cursul lui de mijloc. În paleoliticul târziu se mai adaugă și a treia zonă – de la Otaci până la Rezina. În regiunea satului Climăuții de Jos au fost descoperite locuințe ale oamenilor primitivi, construite din oase de mamut. Astfel de construcții au fost descoperite anterior în Ucraina. Este interesant faptul că tradiția construirii locuințelor din oase de mamut și în general vânătoarea de mamuți în Eurasia în paleolitic era foarte puțin răspândită. Un monument unic este și stațiunea din Cosăuți, unde au fost identificate 20 de straturi cu urme care

indică că oamenii au viețuit aici pe parcursul multor milenii – practic întregul paleolitic târziu.

Epoca de neolitic-eneolitic

Chiar dacă nu sunt prea evidente și cunoscute, totuși sunt multe monumente și din această epocă. Cel mai mare interes îl prezintă descoperirile așezărilor civilizației Criș – primii agricultori de pe teritoriul Moldovei care au venit aici de peste Balcani. O astfel de așezare a fost descoperită în zona-nucleu «Rudi-Arionești», dar partea cea mai importantă de așezări formează enclave în lunca Răutului, practic tot acolo unde s-a găsit o concentrație de monumente din paleolitic-mezolitic. În această enclavă cel mai mare interes îl prezintă un monument-etalon Sacarovca, unde a fost descoperită o necropolă. Pe teritoriul Moldovei lângă orice sat este posibil să descoperim cel puțin o așezare a culturii Cucuteni-Tripoli (dar de multe ori chiar și zeci!). În calitate de exemplu pot fi aduse săpăturile a două așezări de Tripoli lângă satul Tătărauca Nouă («Rudi-Arionești») – una pe malul Nistrului în apropiere de o așezare Criș, alta – pe marginea pădurii lângă grota Borta Turcului.

Epoca fierului timpuriu

Pentru această epocă este de menționat așezarea preistorică Piscul Gol, fondat cu cca. 3000 de ani în urmă de tracii. El este amplasat pe promontoriul format de brațele canionului care se întinde de la satul Niorcani până la Nistru. În prezent așezarea nu este prea vizibilă, dar unul dintre valuri amplasate între brațele canionului încă mai are înălțimea de cca. 2 metri de la nivelul actual al solului. Practic în jurul oricărui sat din partea centrală, de nord și parțial chiar și din zona de sud (Codrii Tigheciului, de exemplu, unde se află un monument foarte important, așezarea preistorică Cociulia) a Moldovei este prezentă o așezare getică. Cel mai important monument al geților, este după părerea specialiștilor, așezarea preistorică de lângă satul Butuceni, raionul Orhei.

Așezarea istorică Rudi-La Șanțuri (zona-nucleu «Rudi-Arionești») reprezintă un fenomen interesant al acestei epoci. Ea este amplasată pe promontoriul format dintr-o parte de canionul pârâului, iar din altă parte de canionul Nistrului și datează din sec. I al erei noastre. Prezintă interes câteva rânduri de valuri, dintre care cel exterior atinge 6 metri de la nivelul actual al solului. Pentru perioada respectivă acesta a fost una dintre cele mai mari așezări din Europa de Est, îndeplinind probabil rolul de capitală a unei comunități politice importante. Unii savanți au legat această așezare preistorică de numele cumplitului rege sarmat Farzoi și a nepotului său Ininsmei. În acest loc, în rezultatul săpăturilor din anii '90 ai secolului trecut au fost descoperite cca. zece găuri săpate în stânca de calcar, de obicei de formă pătrată cu dimensiunile de 3 pe 2 m. Aceste găuri erau

practic umplute cu schelete umane – de până la 16 oameni într-o gaură. În plus, după părerea osteologului M. Pavlova acestea erau în exclusivitate fete și copii. Împreună cu ei în aceste gropi au fost descoperite oase de cai și vaci. Astfel s-a presupus că acestea erau sanctuare, deși nu se cunoaște un analog al acestor ritualuri funerare.

Monumentele evului mediu

Aici în primul rând, ne trezesc interes așezarea preistorică Farfuria Turcilor (destul de cunoscută), și a doua practic necunoscută – Germanaria (amplasată în apropiere de așezarea preistorică Rudi–La Șanțuri pe fundul canionului). Ambele așezări au formă rotundă cu un diametru nu mai mare de 30 metri. Datorită amplasării lor nefavorabile pentru apărare se poate afirma că acestea nu sunt cetăți, ci sanctuare și apariția lor este legată de migrația poporului misterios ulicii de pe litoralul sudic al Balticii. Asemănătoare ca planificare, dar mai târziu sunt așezările preistorice Alcedar și Echimăuți. Dar acestea din urmă deja își pierd funcția de sanctuar și se transformă în centre-cetăți laice. În prezent ele practic sunt distruse în urma săpăturilor. Cel mai mare interes îl prezintă așezarea Germanaria, unde exista o fântână care, se pare că era pentru jertfire. Putem doar să presupunem ce anume se aducea drept jertfă pentru zei și se arunca în această fântână. Printre așezările din această epocă mai trebuie menționată și așezarea preistorică Trei Cruci. Ea este amplasată pe promontoriul care atârna din partea de sud peste canionul mănăstirii Rudi. Denumirea a primit-o de la trei cruci de piatră, care cândva stăteau pe acest promontoriu.

Desigur acestea sunt doar câteva exemple în special legate de zona «Unguri-Holoșnița». Mai sunt multe lucruri interesante, numai în zona «Nistrul de Jos» sunt cunoscute 40 de monumente arheologice oficial înregistrate, iar în cadrul rețelei ecologice a țării acestea numără mai mult de 3400!

2.3. Crearea Rețelei Ecologice Naționale a Moldovei ca parte a Rețelei Ecologice Paneuropene, cu accentul pe colaborarea internațională

Acest proiect realizat de către Societatea Ecologică «BIOTICA», coordonat de către Uniunea Internațională pentru Protecția Naturii și susținut financiar de către Guvernul Norvegiei este preconizat pentru trei ani. Pentru realizarea mai eficientă a Rezoluției privind biodiversitatea (2003) (punctul 3.2.) are loc cercetarea zonelor-nucleu identificate anterior și a celor probabile. În primul an a fost realizată cercetarea vegetației, păsărilor, mamiferelor și nevertebratelor în 18

zone-nucleu despre care se cunoștea foarte puțin în alte 7 arii probabile a fi desemnate zone-nucleu. Au fost obținute multe date noi, dar aceasta de fapt este o activitate obișnuită pentru studierea ariilor protejate. Ceea ce este mai important este că este în proces de realizare baza gestionării și parțial a folosinței rețelei ecologice – sistemul informațional al acesteia care indică amplasarea elementelor rețelei ecologice, a valorilor diversității biologice și a patrimoniului natural-istoric menținut de rețea, materialele de bază despre resursele naturale.

3. BAZA LEGISLATIVĂ INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL CONSERVĂRII BIODIVERSITĂȚII ȘI UTILIZĂRII RAȚIONALE A ACESTEIA

Conservarea și utilizarea durabilă a biodiversității are o importanță vitală pentru satisfacerea necesităților în continuă creștere în produse alimentare, sănătate publică și multe altele a populației Pământului. Însă, în legătură cu activitatea umană, biodiversitatea scade considerabil, și de aceea este foarte important de a preveni și de elimina cauzele sărăcirii acesteia. Prin urmare la nivel internațional sunt întreprinse anumite eforturi, în scopul de a încetini și apoi de a stopa degradarea de mai departe, inclusiv prin intermediul convențiilor și acordurilor în această sferă de activitate, și punerea în acțiune a programelor și cerințelor acestora în practica statelor.

3.1. Convențiile internaționale în domeniul conservării diversității biologice

Colaborarea la nivel global în domeniul conservării biodiversității se bazează pe acordurile internaționale, cum ar fi Convenția privind diversitatea biologică, Convențiile Ramsar, de la Bonn, de la Berna, CITEC și altele.

Convenția privind diversitatea biologică (CDB)

În 1992 în cadrul Conferinței Națiunilor Unite de la Rio de Janeiro s-a înaintat problema conservării diversității speciilor, a ecosistemelor și a landsafturilor ca sarcină primordială pentru persoanele de decizie și public în general în toată lumea. Diversitatea biologică a fost recunoscută ca fiind o parte foarte importantă a patrimoniului mondial al umanității, ca sursă vitală a dezvoltării economice și sociale a acesteia. În același timp existența speciilor și a unor ecosisteme întregi se află în pericol. Continuă dispariția unor specii, continuă micșorarea suprafețelor forestiere și a resurselor maritime cu pași amenințatori. În legătură cu acest fapt, țările participante la Conferință au semnat Convenția privind diversitatea biologică.

Astăzi, Părți ale Convenției privind diversitatea biologică sunt mai mult de 190 de țări ale lumii, care s-au obligat să realizeze următoarele obiective:

- conservarea diversității biologice;
- utilizarea durabilă a componentelor biodiversității;
- obținerea în comun pe bază egală și echitabilă a profitului legat de folosirea resurselor genetice.

Organul superior al Convenției este Conferința Părților (CP), ședințele căreia au loc o dată în 2 ani. Secretariatul CDB organizează și asigură desfășurarea CP, iar Biroul Conferinței Părților răspunde de conducerea Conferinței. La momentul actual au avut loc deja 9 Conferințe ale Părților. Conferințele au inițiat lucrările asupra a 7 programe tematice, incluzând biodiversitatea agricolă, biodiversitatea zonelor secetoase, biodiversitatea pădurilor, biodiversitatea apelor interioare, biodiversitatea ecosistemelor insulare, biodiversitatea mărilor și de litoral, biodiversitatea munților. Pentru fiecare program sunt stabilite principiile fundamentale de funcționare, întrebările cheie puse în discuție, rezultatele preconizate, totodată se propune un mod de funcționare, precum și metode și procedee de realizare a obiectivelor. De asemenea mai există și așa-numitele probleme și programe complexe (sunt 18 la număr), care asigură legătura dintre programele tematice.

Realizarea programelor este responsabilitatea Părților, Secretariatului Convenției, organizațiilor internaționale corespunzătoare și a altor organizații. Conform rezultatelor în urma lucrului efectuat, programele tematice sunt periodic reexamineate de către Organul Auxiliar pe probleme științifico-tehnice și pe consultări tehnologice și de către Conferințele Părților.

Programul de lucru privind biodiversitatea agricolă (Hotărârea V/5)

Obiectivul general al programului de lucru constă în contribuția spre realizarea obiectivelor Convenției în sfera biodiversității agricole și în special:

- a) să contribuie la influența pozitivă și la scăderea acțiunii negative a sistemelor și metodelor producției agricole asupra diversității biologice în ecosistemele agrare și în ceea ce privește relațiile acestora cu alte ecosisteme;
- b) să contribuie la conservarea și utilizarea durabilă a resurselor genetice, care posedă o valoare reală și potențială pentru producția alimentelor și gestionarea gospodăriilor agricole;
- c) să contribuie la distribuția corectă și echitabilă a venitului, obținut în urma utilizării resurselor genetice.

Programul de lucru privind ariile protejate (anexă la hotărârea CP VII/28)

Rolul decisiv al ariilor naturale protejate (ANP) în realizarea scopurilor Convenției nu o dată a fost accentuat în deciziile Conferințelor Părților. ANP este un element important al diferitor programe tematice, inclusiv în ceea ce ține de: diversitatea biologică a ecosistemelor apelor interioare (Hotărârea IV/4, Anexa 1), diversitatea biologică a zonelor secetoase (Hotărârea V/23, Anexa 1, partea B, activitatea 7(a)), diversitatea biologică a pădurilor și diversitatea biologică a regiunilor muntoase. Convenția a elaborat un îndrumar asupra diferitor probleme complexe, în legătură cu crearea și funcționarea ANP. Programul de lucru privind ariile protejate a fost aprobat de către cea de-a VII-a întrunire a Conferinței Părților (Hotărârea VII/28).

Scopul comun al acestui program este contribuirea la crearea și gestionarea eficientă a sistemelor ANP naționale și regionale, care împreună, formând o rețea globală, duc la atingerea celor trei scopuri ale Convenției și a scopurilor pentru 2010 cu privire la scăderea considerabilă a ratei actuale de pierderi a biodiversității.

Printre obiectivele programului putem sublinia următoarele: 1.1. Crearea și consolidarea sistemelor regionale și naționale ANP, incluse în rețeaua globală; 1.3. Crearea și consolidarea rețelelor regionale, sistemelor ANP transfrontaliere, colaborarea dintre ANP vecine dincolo de hotarele naționale; 1.4 Îmbunătățirea esențială a planificării ANP în conformitate cu calitățile teritoriului acestora și gestionarea lor; 2.2. Extinderea și asigurarea participării comunităților locale și a tipurilor corespunzătoare de activitate; 3.4. Asigurarea stabilității financiare a ANP și a sistemelor regionale și naționale a acestora; 3.5. Consolidarea legăturilor, educației și informării comunității; 4.2. Evaluarea și creșterea eficienței administrării ANP; 4.3. Evaluarea și monitorizarea stării lor și a tendințelor de schimbare.

Programul de lucru privind zonele secetoase și subumede

La ședința a V-a din mai 2000 Conferința Părților a aprobat programul de lucru privind diversitatea biologică a ecosistemelor din zonele secetoase, mediteraneene, regiunilor aride și semiaride, pajiștilor, pășunilor și savanelor, care este numit succint program al «zonelor secetoase și subumede» (Hotărârea V/23). Programul are scopul de a completa cunoștințele despre starea diversității biologice a zonelor secetoase și subumede și despre factorii, care exercită presiuni asupra ei. Programul urmează să realizeze propagarea cunoștințelor și experienței avansate, precum și completarea deficitului de cunoștințe pentru determinarea măsurilor necesare de ameliorare a situației. Programul susține propagarea practicii avansate de gestionare și folosire a resurselor acestor zone, prin măsuri concrete, ținând cont de necesități. Acesta cere elaborarea programelor naționale pentru păstrarea și utilizarea stabilă a biodiversității zonelor secetoase și subumede, precum și dezvoltarea colaborării dintre regiuni și organizații.

Printre obiectivele programului sunt: coordonarea activității cu convențiile adiacente, în special cu Convenția privind deșertificarea; contribuirea la conservarea și utilizarea durabilă a componentelor biodiversității și distribuirea echitabilă a profitului, obținut în urma utilizării resurselor genetice; adoptarea de măsuri pentru stoparea pierderii biodiversității a zonelor secetoase și consecințelor social-economice legate de acest fapt.

Programul extins de lucru în domeniul diversității biologice a pădurilor (Anexă la hotărârea CP VI/22)

CDB include problemele legate de păduri într-un șir de hotărâri ale Conferințelor Părților, dar în special, e vorba de programul extins de lucru în

domeniul diversității biologice a pădurilor, aprobat la a VI Conferință a Părților (Hotărârea VI/22). A fost recunoscut faptul că Părțile trebuie să realizeze un program extins de lucru în domeniul diversității biologice a pădurilor în contextul priorităților și necesităților naționale. Măsurile prioritare realizate de Părți la nivel național trebuie să fie determinate ținând cont de necesitățile naționale și regionale concrete, avizele organelor naționale, legislația în vigoare, condițiile și prioritățile referitoare la problemele pădurilor, și, de asemenea luând în considerare strategiile naționale privind resursele forestiere și biodiversitatea acestora.

Programul de lucru în domeniul biodiversității ecosistemelor apelor interioare

În calitate de capitol aparte, acest program este aprobat de întrunirea a IV a Conferinței Părților. Programul se bazează pe abordarea ecosistemică, care include principiile de management de bazin. El stabilește direcțiile principale ale activității Părților pentru prevenirea pierderilor ulterioare ale biodiversității, inclusiv: monitorizarea, inventarierea și estimarea biodiversității ecosistemelor acvatice interioare; evaluarea impactului proiectelor hidrotehnice; elaborarea strategiilor privind prevenirea poluării cu utilizarea tehnologiilor adecvate.

Programul susține dezvoltarea colaborării transfrontaliere și implicarea popoarelor bășinașe la toate nivelurile de activitate. Acesta este integrat cu alte programe tematice și complexe CDB și presupune o colaborare strânsă cu alte convenții și organizații (mai ales cu convenția Ramsar și cu Convenția privind speciile migratoare), în cadrul Planurilor consolidate de lucru.

La întrunirea a VII-a Conferința Părților a aprobat programul revizuit și precizat (hotărârea a VII/4). În programul revăzut sunt trasate obiective, sarcini și măsuri în cadrul a trei elemente de program: conservarea, utilizarea durabilă și utilizarea în comun a profitului; mediul organizatoric și social-economic stimulator; creșterea cunoștințelor, evaluării și monitorizării.

Din păcate, hotărârile și programele CDB nu sunt prea bine reflectate în Strategia națională și planul de acțiune în domeniul conservării diversității biologice, pe care Parlamentul l-a adoptat în anul 2001, deși viața merge înainte... Convenția pe parcursul acestei perioade a aprobat încă multe hotărâri.

Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat al păsărilor acvatice (Convenția Ramsar).

Convenția Ramsar a fost aprobată în februarie 1971 în orașul Ramsar (Iran). Convenția este primul acord global și internațional, în întregime dedicat unui tip de ecosistem sau habitat. Principalele obiective ale Convenției sunt: inventarierea tuturor zonelor umede de importanță internațională și extinderea numărului lor în baza celor puțin studiate; contribuirea la asigurarea bazei legislative pentru protejarea zonelor umede; aportul la elaborarea planurilor de management și a

mecanismelor economice de reglare a folosinței resurselor naturale. Unul dintre cele mai importante obiective este monitorizarea științific argumentată a zonelor umede. Zonele incluse în Lista zonelor umede de importanță internațională, elaborată în cadrul Convenției sunt numite zone Ramsar. În Moldova sunt trei zone de acest tip.

În numărul zonelor Ramsar pot intra zone umede marine / de litoral, terenuri interioare și antropogene. Zonele de importanță internațională sunt evidențiate pe baza criteriilor Convenției, stabilite în baza a 4 indicatori de bază:

1. unicitatea sau reprezentativitatea (caracter tipic pentru un anumit landsaft sau teritoriu);
2. date despre bogăția florei sau a faunei (criterii generale);
3. date despre păsările de apă (criterii speciale);
4. date despre pești.

Recunoașterea zonelor «de importanță internațională» și includerea acestora în Lista Convenției înseamnă că statul își asumă obligația de a realiza în ele activitatea în așa mod încât să contribuie la păstrarea și utilizarea durabilă a teritoriului, chiar mai mult, să contribuie la protecția, gestionarea și utilizarea rațională a resurselor de păsări de apă migratoare.

Convenția pentru protecția patrimoniului cultural și natural mondial

Convenția pentru protecția patrimoniului cultural și natural mondial a intrat în vigoare în cadrul Conferinței Generale UNESCO în 1972. În prezent deja peste 185 țări au semnat acest document. El este cel mai universal instrument legal internațional de protecție a patrimoniului cultural și natural. Convenția stabilește responsabilitatea pentru identificarea, protecția, ocrotirea și transmiterea patrimoniului cultural și natural viitoarelor generații; includerea protecției patrimoniului în programele de dezvoltare, crearea de servicii, dezvoltarea cercetărilor științifico-tehnice, adoptarea măsurilor necesare pentru protecția legislativă, științifico-administrativă și financiară a patrimoniului; susținerea cercetărilor; instruirea personalului, asigurarea cu echipament; atribuirea de împrumuturi și subvenții.

În conformitate cu această convenție, obiectele patrimoniului cultural și natural în state se consideră ca având o importanță deosebită de însemnătate internațională. În legătură cu aceasta ocrotirea și conservarea lor sunt obiectul activității și responsabilității comunității internaționale.

Guvernele identifică obiectele patrimoniului și organizează cercetarea și evaluarea profundă a acestora. După aprobarea Comisiei pentru patrimoniul mondial ele sunt incluse în Lista obiectelor patrimoniului mondial. Obiectele sunt divizate în naturale, culturale și mixte – naturale și culturale. În Moldova încă nu există nici un obiect de acest gen, dar a fost adresată o cerere pentru recunoașterea unui teritoriu.

Convenția asupra conservării speciilor migratoare de animale sălbatice

Convenția asupra conservării speciilor migratoare de animale sălbatice a fost semnată la Bonn (Germania) în 1979 și e cunoscută sub numele de Convenția de la Bonn. Obiectivul ei este ocrotirea speciilor de animale în cea mai vulnerabilă perioadă a vieții lor – momentul migrației. Documentul indică despre necesitatea colaborării pentru ocrotirea lor, de asemenea indică acțiunile necesare pentru ocrotirea speciilor migratoare și a habitatelor acestora. O importanță deosebită li se acordă și acelor specii și habitate, ocrotirea cărora necesită colaborarea mai multor state. Convenția a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1983. Numărul Părților ei treptat crește și la momentul actual cuprinde mai mult de 110 țări din Africa, America Centrală și de Sud, Europa și Oceania. Părțile Convenției fac schimb de informație și coordonează acțiunile și programele de protecție a naturii în regiune. Participarea la Convenția de la Bonn completează participarea la Convenția Ramsar și la Convenția privind diversitatea biologică, iar pentru țările europene – la Convenția de la Berna.

Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES)

Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție a fost semnată la Washington (SUA) în 1973. Această convenție instaurează controlul mondial asupra comerțului internațional cu specii sălbatice de floră și faună pe cale de dispariție. Ea introduce licențierea și certificarea comerțului cu aceste organisme și cu articole din ele, sau în cazul deplasării lor peste hotarele de stat. În cazurile în care o specie sau alta este pe cale de dispariție CITES interzice total comerțul cu ele.

Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa

Această convenție a fost semnată la Berna în anul 1979 și este un instrument-cheie pentru protecția diversității biologice în Europa. Obiectivul Convenției este de a asigura ocrotirea faunei și florei sălbatice și a habitatelor naturale; de a contribui la colaborarea internațională; de a acorda o atenție deosebită speciilor rare și celor vulnerabile, inclusiv speciilor migratoare. Țările participante ale Convenției trebuie să aplice la nivel național măsuri de gestionare a populației faunei și florei sălbatice în conformitate cu cerințele ecologice, științifice și culturale specifice.

3.2. Procesul ministerial «Un mediu pentru Europa» și Strategia Paneuropeană privind diversitatea biologică și peisajeră

Un mediu pentru Europa

În regiunea Comisiei Economice a Națiunilor Unite din Europa, care are 55 state membre din Europa, Asia Centrală și America de Nord, expresia «Un mediu pentru Europa» a devenit un moto bine cunoscut de către organele guvernamentale ecologice și comunitatea preocupată de problemele ecologice.

În iunie 1991 în orașul Dobris a avut loc prima conferință oficială sub genericul «Un mediu pentru Europa». După aceasta a urmat Conferința miniștrilor în Lucerna (1993) unde a fost aprobat Programul de acțiuni privind protecția mediului în Europa Centrală și în Europa de Est, conferința de la Sofia (1995) unde a fost aprobată Strategia Paneuropeană privind diversitatea biologică și peisajeră și principiile fundamentale privind asigurarea accesului la informația ecologică și participarea comunității în procesul de luare a deciziilor în domeniul ocrotirii mediului înconjurător.

La conferința din Aarhus (1998) miniștrii au adoptat Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (Convenția de la Aarhus) și au hotărât să reorienteze procesul «Un mediu pentru Europa» spre noile state independente – 12 țări ale fostei URSS. La Conferința de la Kiev (21 – 23 mai, 2003) miniștrii au acceptat trei protocoale – privind registrele de eliminare și transferul de poluanți, privind evaluarea strategică de mediu și privind responsabilitatea civilă. Tot aici a fost aprobată Strategia de mediu pentru țările Europei de Est, Caucaș și Asia Centrală (EECAC) și Rezoluția privind diversitatea biologică. Ultima Conferință a avut loc în 2007 la Belgrad, unde au fost totalizate progresele în domeniul protecției mediului din regiune și de asemenea au fost semnate declarațiile miniștrilor, inclusiv și în domeniul biodiversității.

Strategia Paneuropeană privind diversitatea biologică și peisajeră (PEBLDS)

Așa cum s-a spus mai sus, strategia de față a fost adoptată în 1995 și reprezintă o abordare inovatoare și stimulative, cu scopul de a stopa și a redirecționa procesul degradării diversității biologice și peisajere în Europa. Este inovatoare deoarece Strategia cuprinde toate inițiativele în sfera diversității biologice și peisajere în cadrul unei abordări europene unice. Este stimulative deoarece contribuie la luarea în considerație a aspectelor legate de diversitatea biologică și peisajeră în sectoarele economice și sociale. Strategia contribuie la realizarea hotărârilor deja

aprobate și determină măsuri suplimentare care trebuie realizate în următoarele două decenii. Strategia pune de asemenea bazele pentru contribuirea la formularea problemelor comune la nivel național și regional referitor la îndeplinirea criteriilor Convenției privind diversitatea biologică.

PEBLDS prevede aplicarea a 10 principii strategice în toate sectoarele utilizând resursele naturale pentru a obține un management rațional al diversității biologice și a peisajelor. Acestea sunt: (i) luarea deciziilor cu atenție, (ii) evitarea, (iii) principiul precauției, (iv) translocarea, (v) compensarea ecologică, (vi) integritatea ecologică, (vii) restaurarea și re(crearea), (viii) cea mai bună tehnologie disponibilă și cele mai bune practici de mediu, (ix) poluatorul plătește, și (x) participarea publică/liberul acces la informații al publicului.

Obiectivele acestei strategii sunt:

- reducerea considerabilă a pericolului pentru diversitatea biologică și peisajeră a Europei;
- crearea condițiilor pentru regenerarea sistemelor degradate;
- consolidarea integrității ecologice a întregii Europe;
- asigurarea participării multilaterale a comunității în eforturile de conservare a diversității biologice și peisajere.

Sarcinile strategiei:

- Conservarea, îmbunătățirea stării și regenerarea ecosistemelor cheie, a habitatelor, speciilor și elementelor de lanșaft prin intermediul creării Rețelei Ecologice Paneuropene și administrarea eficientă a acesteia.
- Gestionarea durabilă a potențialului pozitiv al diversității biologice și peisajere a Europei și utilizarea durabilă a acesteia prin asigurarea utilizării optime a posibilităților sociale și economice la nivel regional și național.
- Asigurarea evidenței obiectivelor în domeniul conservării și utilizării durabile a diversității biologice și peisajere în toate sectoarele care folosesc această diversitate sau care au un impact asupra ei.
- Îmbunătățirea nivelului de informare a comunității referitor la problemele diversității biologice și peisajere, precum și activizarea participării comunității la activitatea de protecție și extindere a acestei diversități.
- Asigurarea unei înțelegeri mai profunde a stării diversității biologice și peisajere din Europa și a proceselor care contribuie la stabilitatea ei.
- Asigurarea cu mijloace financiare adecvate pentru realizarea Strategiei.

Baza legală pentru realizarea măsurilor în cadrul Strategiei reprezintă acordurile internaționale recunoscute, cum ar fi CDB, Convenția de la Berna (denumită în Declarația Monaco un instrument de bază pentru realizarea Convenției privind diversitatea biologică în Europa), Convenția Ramsar, Convenția de la Bonn și de asemenea directivele UE Habitat și Păsări.

Unul din cele mai importante obiective ale Strategiei este dezvoltarea Rețelei Ecologice Paneuropene, care constă din elementele descrise în partea 2. Acest lucru presupune conservarea ariilor naturale ca un sistem ecologic unic. Pentru fiecare sector al rețelei ecologice este prevăzut un regim propriu de reglare a utilizării resurselor naturale.

În următorii 20 de ani Strategia va fi îndreptată spre integrarea problemelor conservării diversității biologice și peisajere în activitatea tuturor sectoarelor social-economice, inclusiv în: agricultură și silvicultură, gestionarea resurselor acvatice, energiei, industriei și transportului, turismului și agrementului, vânătorii și pescuitului, politicii structurale și regionale, planificării urbane și rurale.

Rezoluția privind diversitatea biologică

În acest document (2003) miniștrii au confirmat intenția de a micșora pierderile diversității biologice și peisajere la toate nivelurile până în 2010, și de a lucra în comun în această direcție prin intermediul acțiunilor coordonate, precum și-au reiterat disponibilitatea de a realiza obiective importante în comun în următoarele domenii: pădurile și biodiversitatea, agricultura și biodiversitatea, rețeaua ecologică paneuropeană, speciile străine invazive, finanțarea biodiversității, monitorizarea și indicatorii biodiversității, participarea și informarea comunității. În special, documentul prevede următoarele:

În domeniul agriculturii și biodiversității:

Până în 2006 se va încheia identificarea, pe baza unor criterii adoptate în comun, a tuturor ariilor de o valoare naturală înaltă în ecosistemele agricole în regiunea paneuropeană.

Până în 2008 o porțiune substanțială a acestor teritorii vor fi obiectul unei gestiuni favorabile diversității biologice, folosind mecanisme potrivite așa ca instrumente de dezvoltare rurală, programe agro-ecologice și agricultură organică, pentru a susține printre altele, viabilitatea lor economică și ecologică.

Până în 2008 toate sistemele de subsidii financiare și materiale pentru agricultură în regiunea paneuropeană vor lua în considerație aspectele de conservare și folosire durabilă a biodiversității.

În domeniul dezvoltării rețelei ecologice paneuropene:

Până în 2006 în toate statele regiunii paneuropene se va finisa identificarea Rețelei ecologice paneuropene (zonele-nucleu, zonele de tranziție, coridoarele și zonele-tampon) și va fi reflectată pe hărțile europene indicative coordonate. Aceasta va fi contribuția Europei la crearea rețelei ecologice globale.

Până în 2008 toate zonele-nucleu ale Rețelei Ecologice Paneuropene vor fi adecvat protejate și Rețeaua Ecologică Paneuropeană va oferi recomandări la elaborarea politicilor de folosire și de planificare a terenurilor la nivel național,

regional și internațional, precum și pentru funcționarea sectoarelor economice și financiare relevante.

Declarația privind diversitatea biologică de la Belgrad

Conferința a VI a Miniștrilor «Un mediu pentru Europa» a avut loc la Belgrad în anul 2007. La ședința privind diversitatea biologică a fost aprobată «Declarația privind diversitatea biologică de la Belgrad» în care miniștrii din nou au declarat despre hotărârea lor de a realiza până în 2010 obiectivele privind biodiversitatea și de a îndeplini prevederile Rezoluției de la Kiev.

Miniștrii și-au luat obligația de a susține realizarea ideii de creare a rețelei ecologice paneuropene ca instrument important de conservare a biodiversității în Europa pentru creșterea conectivității lanșafturilor pentru populații, comunități și grupuri de animale sălbatice, pentru adaptarea la schimbări de climă și pentru atenuarea consecințelor lor, pentru ocrotirea ecosistemelor și asigurarea populației cu servicii de întreținere a vieții, precum și pentru realizarea la nivel paneuropean a programului de lucru global privind protecția zonelor naturale în conformitate cu Convenția privind diversitatea biologică.

Miniștrii au declarat susținere integrării principiilor de conservare și utilizare durabilă a biodiversității în politica națională din diferite sectoare și adoptării de măsuri pentru mobilizarea resurselor necesare pentru realizarea până în 2010 a obiectivelor trasate și au confirmat direcția spre realizarea PEBLDS.

3.3. Instrumentele Uniunii Europene care pot fi aplicate în perspectivă în regiunea paneuropeană

Concepția UE-15 privind teritoriile agricole de valoare naturală înaltă (TAVN)

În regiunea paneuropeană agrosistemele tradiționale i-au conferit un aspect specific mediului rural și au creat habitate pentru un număr important de specii de plante și animale, multe dintre care astăzi au un statut special de protecție. Luncile și alte comunități ierboase gestionate într-un mod extensiv, structurile mozaice formate de terenurile agricole și obiectele naturale (cum ar fi gardurile vii, bazinele acvatice sau versanții) contribuie la apariția habitatelor cu un număr mare de specii valoroase de plante și animale. Iată de ce importanța TAVN pentru diversitatea biologică în prezent este recunoscută pe larg, inclusiv și în documentele Uniunii Europene. Deși identificarea TAVN nu a fost deocamdată efectuată la nivel paneuropean, s-a estimat (Cidad and Hopkins; IUCN, 1998) că 25% din suprafețele agricole totale în Europa Centrală și de Est sunt arii agricole de o va-

loare naturală înaltă, iar în Uniunea Europeană Agenția Europeană pentru Mediu (EEA) și UNEP (2004) au stabilit preventiv respectiv că cca. 20% din terenurile agricole pot fi incluse în aceeași categorie.

În Europa de Est, Asia Centrală și Caucaș, teritoriile agricole de o valoare înaltă naturală (TAVN) se mai păstrează pe fonul degradării terenurilor agricole. Conform estimărilor participanților la Conferința electronică «Pășunatul și degradarea terenurilor în țările CSI și Mongolia» ce a avut loc pe platforma LEAD de pe lângă FAO (2005), în țările regiunii cca. 40-70% din terenurile pășunabile sunt supuse unei degradări moderate, iar 3-15% – unei degradări înalte. Pe lângă situația social-economică, în toate țările un factor important al acestui fapt îl reprezintă deficitul reglementărilor legislative și normative.

Primii pași în domeniul TAVN în regiunea Europei de Est, Caucaș și Asia Centrală au fost făcuți de către Programul pentru Mediu al Națiunilor Unite (UNEP) în colaborare cu Grupul Eco-Forumului European pentru biodiversitate (coordonat de Societatea Ecologică «BIOTICA»). A fost propusă definiția: «Teritoriile agricole de o valoare naturală înaltă reprezintă terenuri sau formațiuni teritorial-acvatică printre terenurile preponderent cu destinație agricolă, unde s-a păstrat sau s-a format o diversitate biologică înaltă după cum este determinat conform criteriilor de estimare a acesteia și (sau) caracteristicilor unui landsaft valoros sau unic, ce formează condiții deosebite pentru existența ecosistemelor, comunităților și speciilor».

Au fost analizate distribuția diferitor tipuri de TAVN pe teritoriul țărilor participante în cadrul proiectului, au fost elaborate sistemele de criterii și indicatori de evidențiere a TAVN și au fost estimate tendințele de modificare a stării, numărului, suprafețelor acestora, precum și au fost propuse măsuri de îmbunătățire a situației din punct de vedere al protecției diversității biologice. Pentru a evalua pe cât sunt reprezentate TAVN în sistemul de exploatare a terenurilor din țările EECAC, s-a propus o clasificare ecosistemică a TAVN ce cuprinde 4 tipuri și 23 de subtipuri:

1. ecosisteme naturale sau semi-naturale cu vegetație ierboasă (ce constă din 9 subtipuri);
2. ecosisteme palustre, formate ca rezultat al activității meliorative și grație unor trăsături naturale ale teritoriului. (4 subtipuri)
3. enclave ale ecosistemelor forestiere/de arbuști naturale și semi-naturale. (5 subtipuri)
4. enclave ale ecosistemelor, proveniența cărora este legată activitatea rurală, uneori străveche (5 subtipuri)

Conform evaluării experților, aceste teritorii ocupă în țările EECAC de la 5% până la 45% din suprafața țării, în mediu 20%. A fost dată evaluarea stării acesto-

ra, care relativ este satisfăcătoare doar în Belarus și Rusia, dar tendințele de modificare în toate țările nu sunt prea optimiste. Au fost determinate cauzele și factorii ce influențează asupra modificării stării acestora și propuse metode de conservare și au fost determinate greutățile de realizare a acestora. Pe baza acestor lucruri au fost elaborate recomandări privind conservarea TAVN, adresate instituțiilor de stat, organizațiilor non-guvernamentale și organizațiilor internaționale.

Directiva Consiliului Europei 92/43 EEC referitoare la conservarea habitatelor naturale și a florei și faunei sălbatice.

Directiva este pe larg cunoscută drept bază legală a programului «Natura – 2000» privind crearea ariilor protejate. Cu toate acestea, principala caracteristică inovatoare este evidențierea acestor arii în baza unei clasificări unice a habitatelor rare care se află în pericol pe teritoriul Uniunii Europene. Structura și conținutul clasificării habitatelor permite evaluarea acesteia ca de perspectivă pentru modificarea și identificarea habitatelor valoroase dar vulnerabile în cadrul întregii Europe, și ulterior chiar și în spațiul Paneuropean. Directiva conține de asemenea listele speciilor de animale și plante în pericol care au importanță pentru întreaga Uniune Europeană. Acestea sunt liste mult mai restrânse decât Listele speciilor protejate de Convenția de la Berna. În esență speciile din listele Directivei coincid cu speciile din Europa care se află sub amenințare la scară globală (Lista Roșie a Uniunii Internaționale de conservare a naturii (IUCN)). Este important că lista, care se conține în Anexa a II a Directivei, conține acele specii, a căror prezență într-un anumit teritoriu necesită introducerea unui regim de protecție în el.

Institutul de Zoologie a Academiei de Științe a Moldovei a implementat un proiect care a permis evidențierea tipurilor de habitate enumerate în această clasificare și prezente în Moldova, și să identifice în partea de nord a țării un șir de astfel de habitate. Pentru aplicarea în regiunea noastră, clasificarea a fost completată cu elemente analogice biogeografice, care sunt absente în UE, dar caracteristice pentru Moldova și regiunii de nord-vest a Mării Negre. În acest scop în listele speciilor au fost introduse și acele care sunt incluse concomitent în Cărțile Roșii ale Moldovei, Ucrainei, și parțial a Rusiei.

Analiza rezultatelor identificării habitatelor respective în partea de nord a Moldovei, arată că acestea fie sunt sectoare destinate protecției în cadrul zonării unor anumite zone-nucleu, fie habitate care nu sunt protejate ca urmare a deficiențelor în sistemul de arii protejate a Moldovei. De aceea, sistemul informațional al rețelei ecologice din Moldova, care este în proces de elaborare în cadrul proiectului implementat de SE «BIOTICA» în cadrul căruia este publicată această broșură, va lua în considerație și aceste materiale.

4. BAZA LEGISLATIVĂ A MOLDOVEI PENTRU CREAREA REȚELEI ECOLOGICE

Pe lângă Legea cu privire la rețeaua ecologică (2006) baza legislativă pentru crearea rețelei ecologice include un set considerabil de legi și hotărâri, printre care: Legea privind protecția mediului înconjurător (1993), Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat (1998), Codul funciar (1991), Codul apelor (1993), Codul silvic (1996), Legea privind zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă (1995), Legea regnului animal (1995), Legea privind ameliorarea prin împădurire a terenurilor degradate și neproductive (2000), Codul civil (2002), Legea privind administrația publică locală (2006), Legea privind descentralizarea administrativă (2006), etc.

Legea Nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător

Prezenta lege constituie cadrul juridic de bază pentru elaborarea actelor normative speciale și instrucțiunilor în probleme aparte din domeniul protecției mediului. Dacă este să vorbim despre instituirea rețelei ecologice, atunci în legea dată sunt determinate drepturile și responsabilitățile autorităților administrației publice în domeniul protecției mediului înconjurător, inclusiv legate de obiectele rețelei ecologice.

De exemplu, autoritățile administrației publice ale raionului, municipiului în comun cu autorizațiile locale pentru mediu și pentru sănătate (art. 9):

- a) asigură respectarea legislației de protecție a mediului;
- d) constituie și administrează fondurile ecologice locale;

e) organizează elaborarea și realizarea programelor ecologice raionale, municipale, asigură efectuarea lucrărilor de reconstrucție ecologică și de restabilire a echilibrului ecologic în zonele afectate prin activitatea antropică;

f) declară drept zone protejate monumente ale naturii de interes ecologic și peisagistic raional, municipal.

Autoritățile administrației publice ale comunei (satului), orașului în comun cu autoritățile locale pentru mediu și pentru sănătate:

a) asigură păstrarea unui mediu înconjurător sănătos și folosirea rațională a resurselor naturale, exercită un control permanent asupra respectării legislației cu privire la protecția mediului;

e) organizează refacerea landsafturilor și reconstrucția zonelor afectate profund sub aspect peisagistic și al echilibrului ecologic cum sunt: terenurile de exploatare miniere la suprafață, haldele de cenușă, fosfoghips, depozitele de șlamuri industriale din contul agenților economici care au produs afectarea;

f) restabilesc și mențin raportul științific argumentat în cadrul zonei între terenurile arabile, pentru pășunat, păduri și ape pentru a păstra echilibrul natural în ecosisteme, delimitează terenurile pentru pășunat, luând în considerare încărcarea lor cu animale, potențialul de producție și cerințele de protecție a solului și vegetației (Art. 10).

Legea Nr. 1538 din 25.02.1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat

Prezenta lege stabilește bazele juridice ale creării și funcționării fondului ariilor naturale protejate de stat, principiile, mecanismul și modul lui de conservare, precum și atribuțiile autorităților publice centrale și locale, ale organizațiilor neguvernamentale și ale cetățenilor în acest domeniu. Autoritățile administrației publice locale (Art.15):

b) iau măsuri de pază și protecție, de refacere și reconstrucție ecologică în limitele obiectelor și complexelor din fondul ariilor protejate specificate la art.4 alin. (1) pct.1) lit. c), g) și la pct. 2) lit.b) a legii date;

c) declară drept arii naturale protejate anumite spații naturale din teritoriu, care urmează să fie incluse în documentațiile urbanistice și de amenajare a acestuia.

Regimul de administrare a fondului ariilor protejate reprezintă un ansamblu unitar de măsuri de protecție, ecologice și tehnico-organizatorice care reglementează activitatea, desfășurată în cadrul fondului, de conservare, optimizare și dezvoltare rațională durabilă a rețelei de arii naturale protejate (Art. 18).

În 2006 Legea a fost completată (Legea Nr. 354 din 24.11.2006). În articolul 2 a fost adăugată noțiunea de «zonă umedă de importanță internațională – teritoriu și/sau întindere de apă care include diferite tipuri de ecosisteme umede și corespunde criteriilor de evidențiere a zonelor umede de importanță internațională ale Convenției Ramsar, deținând o bogată diversitate biologică și având un rol important în calitate de habitat pentru păsările acvatice».

În conformitate cu art.82¹ (2) Terenurile zonei umede de importanță internațională rămân la dispoziția deținătorilor, managementul lor realizându-se conform planurilor de management și Regulamentului-cadru al zonelor umede de importanță internațională. Acest fapt este important, deoarece cele trei zone Ramsar din Moldova includ numeroase obiecte ale rețelei ecologice.

Regulamentul-cadru al zonelor umede de importanță internațională (Nr. 665 din 14.06.2007) stabilește modul de organizare și funcționare a acestora. Deținătorii terenurilor zonelor Ramsar sunt obligați să asigure regimul stabilit de administrare a suprafețelor respective și să le ia în considerare în programele de dezvoltare regională și locală. Gestionarea zonelor Ramsar se efectuează în baza zonării introduse prin planul de management, aprobat de către autoritatea centrală de mediu, cu avizul Academiei de Științe a Moldovei. Sarcinile administrării zonelor Ramsar includ: activități ce asigură protecția și restabilirea

sectoarelor valoroase și protecția plantelor și animalelor, în special a speciilor periclitate și vulnerabile, a coloniilor de păsări și a concentrațiilor de animale vulnerabile; crearea de condiții pentru turism și agrement reglementat; promovarea educației ecologice a populației.

Strategia dezvoltării durabile a sectorului forestier din Republica Moldova (Hotărârea Nr. 350 din 12.07.2001).

Prevederile Strategiei sunt importante, deoarece multe obiecte ale rețelei ecologice sunt forestiere. Printre sarcinile Strategiei, în legătură cu crearea rețelei ecologice pot fi menționate următoarele:

- crearea coridoarelor de interconexiune între masivele împădurite, care ar spori vitalitatea trupurilor de pădure.
- ajustarea sistemului de arii protejate la cerințele reprezentării întregului spectru al ecosistemelor forestiere, constituirea unei rețele ecologice de păduri cu o protecție mai sigură și păduri de interes deosebit pentru conservarea și restabilirea ecosistemelor forestiere reprezentative;
- evitarea distrugerii căilor de migrare a speciilor faunistice;
- împădurirea terenurilor degradate, a celor din zonele de protecție a apelor, conform prevederilor legislației;
- transmiterea unor terenuri aflate în proprietate privată pentru întregirea rețelei forestiere (prin despăgubiri din partea statului sau prin schimburile de terenuri).

Strategia națională și Planul de acțiune în domeniul conservării diversității biologice (Hotărârea Nr. 112 din 27.04.2001)

Scopul principal al Strategiei conservării biodiversității este conservarea, reabilitarea, reconstrucția și folosirea rațională a diversității biologice și peisagistice. În Planul de acțiune este un capitol special ce ține de crearea rețelei ecologice, care include: perfecționarea politicilor, legislației și cadrului instituțional, planificarea teritorială, programele de conservare a biodiversității, acțiuni informațional-educative, etc.

Legea cu privire la rețeaua ecologică (Nr. 94 din 05.04.2007)

Obiectul prezentei legi îl constituie crearea unui cadru juridic pentru constituirea și dezvoltarea rețelei ecologice naționale, ca parte integrantă a rețelei ecologice paneuropene, și rețelelor ecologice locale, pentru stabilirea unui regim de gestiune și de protecție a rețelei ecologice naționale și a rețelelor ecologice locale, precum și a competențelor și obligațiilor autorităților administrației publice în acest domeniu. Rețeaua ecologică națională se constituie în scopul conservării diversității naturale genetice a tuturor speciilor de organisme vii incluse în ecosistemele și complexe naturale, al asigurării unor condiții de viață productive și

al dezvoltării durabile a teritoriilor adiacente ei (art. 3). Funcțiile rețelei ecologice naționale sunt următoarele:

- a) restabilirea și conservarea peisajelor și ecosistemelor;
- b) conservarea diversității biologice și genetice;
- c) diminuarea proceselor de eroziune a solului;
- d) conservarea, protecția, restabilirea și extinderea învelișului vegetal;
- e) ameliorarea bazei furajere a animalelor;
- f) sporirea valorii de recreație a teritoriului;
- g) conservarea și restabilirea obiectivelor acvatice, ameliorarea calității lor;
- h) stabilizarea proceselor naturale în sectoarele aferente rețelei ecologice.

În conformitate cu art. 9. Rețeaua ecologică națională se constituie din zone-nucleu, zone-tampon, coridoare ecologice și zone de reconstrucție ecologică. Elementele rețelei ecologice naționale se creează pe baza terenurilor naturale și seminaturale ale căror caracteristici oferă posibilitatea conservării unui număr maxim de populații de plante, de animale și a tuturor tipurilor de peisaje de pe teritoriul țării (art. 10(2)).

În rețelele ecologice se includ terenuri cu diferite destinații (art. 16(1)). Terenurile incluse în rețeaua ecologică națională au un regim special de gestiune și de protecție, rămân în proprietatea (posesiunea, folosința) deținătorilor de terenuri și sunt administrate de aceștia (art. 16(3)). Incluziunea terenurilor în rețeaua ecologică națională se efectuează cu acordul deținătorilor și beneficiarilor acestora, care, ulterior, sunt obligați să respecte prevederile legislației privind regimul de gestiune și de protecție a rețelei (art. 16(4)). Asigurarea științifică, tehnică, organizatorică și financiară a constituirii rețelei ecologice naționale și a rețelelor ecologice locale se realizează conform Programului național privind constituirea rețelei ecologice naționale (art. 13). Legea prevede elaborarea și adoptarea acestui program în timp de 1 an de la publicare. În prezent programul a fost elaborat și a trecut coordonarea în Guvern și urmează a fi transmis Parlamentului.

BIBLIOGRAFIE

1. Cazanțeva, O., Mucilo, M., Sirodov, G., Gorbunenko, P. Republica Moldova. Rețeaua, Ecologică Națională. (Harta). 2002. Societatea Ecologică „BIOTICA”. Ed. „Iulian”.
2. Jura, L., Andreev, A., Șabanova, G., Derjanschi, V., Izverskaia, T., Jurminschi, S., Sirodov, G., Talmaci, I. Terenurile agricole de o valoare naturală înaltă. Societatea Ecologică „BIOTICA”. Chișinău. 2007. 112 p.
3. Андреев, А., Горбуненко, П., Казанцева, О., Мунтяну, А., Негру, А., Тромбицкий, И., Кока, М., Сыродоев, Г., Шабанова, Г., Держанский, В., Дручок, С., Журминский, С., Изверская, Т., Кириак, И., Лозан, А., Макдыл, С., Мучило, М., Некулисяну, З. Концепция создания Экологической сети Республики Молдова. Академику Л.С.Бергу – 125 лет: Сборник научных статей. Бендеры, 2001. С. 153-215.
4. Андреев, А., Жура, Л., Царук, О., Винчевский, Д., Крайнюк, В., Смелянский, И., Соболев, Н., Калашян, М., Дзамукашвили, Г., Джафаров, Ф., Хурматов, Х., Кулназаров, Б., Костюшин, В. Сельскохозяйственные территории высокой природной ценности субрегиона Восточной Европы, Кавказа и Центральной Азии. 2007. <http://www.biotica-moldova.org/library/HNVFVision%20rus.pdf>
5. Горбуненко, П., Казанцева, О., Негру, А., Мунтяну, А., Сыродоев, Г., Кока, М., Мучило, М., Дручок, С. Структура экологической сети Молдовы (концепция). Геоэкологические и биоэкологические проблемы Северного Причерноморья. Мат. междунар. конф. 28-30 марта 2001. Тирасполь, 2001. С. 6-9.
6. Кайданский, В., Колотухин, В., Колтухов, С. 2006. Использование ГИС-технологий как необходимый этап создания кадастра памятников археологии на примере Сивашского региона. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского, 2006. Серия «ГЕОГРАФИЯ». Том 19 (58). № 2. С. 30-37.
7. Маркевич, В. Памятники эпох неолита и энеолита. Археологическая карта МССР. Кишинев: Штиинца, 1973. вып. 2.
8. Legislația Republicii Moldova - www.justice.md
9. Convention on Biological Diversity - www.cbd.int
10. Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora - www.cites.org
11. Pro Natura - <http://www.pronatura.ro/legi/>
12. Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy - <http://www.pe-blds.org/>
13. Tematea - Issue-based modules for coherent implementation of biodiversity related conventions - <http://www.tematea.org>
14. The Ramsar Convention on Wetlands - www.ramsar.org